بوونێك هەمیشە لە سێبەری ترس...
ژیانێك بەردەوام لە نێو تارماییەكانی گومان

نوری بێخاڵی

چەندی دەتەوێ و دەیکەیت، ناتوانی ئەدگارەکانی مرۆڤدۆستی ئەم ژینگەیە بناسیتەوە.. نازانی چۆن دیوێکی ژیاندۆستی ئەم کۆمەڵگایە بدۆزیتەوە، ئەو دەمەی خەریکە خەیاڵ دەکەیت، دەوروبەرت پڕە لە فریادڕەس و ڕۆحی نورانی.. ئەو کاتەی خەریکە باوەڕ دەکەیت کۆمەڵگاکەت هەناسەیەکی ژیانت پێ دەبەخشێ.. ئەو ساتەی خەریکە هەست دەکەیت لە ئامێزی جوگرافیایەك و لەنێو مرۆگەلێکدایت، کە مەئوایەکن بۆ دڵنیایی و باوەشێکن بۆ سۆز، زۆری پێناچێت و لەچاوتروکانێکدا کولتور و دابونەریت کۆی خەیاڵ و باوەڕ و ئەندێشەکانت دەکاتە سەراب.. زۆر نابا ئایین و سیاسەت هەرچی ئومێد و گەشبینی و متمانەت هەیە دەکەنە تەپوتۆز.. لە سای ئەو دێوەزمانە، کە لەگەڵمان گەورەدەبن و شوورەیەکی پتەو و بەرزی تابۆ و تەوتەم و پیرۆزییان بە چواردەوردا تەنیوین، هەمیشە واین سێبەری ترس و تارمایی مەرگ بەدوامانەوەن... هەمو ئەوانە بەردەوام مژدەکانیان لەسەر سفرەی دڕدۆنگی و دووفاقی دەخەنە بەردەممان!

ئەوانەی بەر لە ئێمە ئەوانەی پێش ئەوان و ئێمەش، گیرۆدە و بەندی سیحرێك کراوین زاتی بەتاڵکردنەوەمان نەکردووە.. تەلیسمێك سەراپای ژیان و بوونمانی داگیرکردووە، ئازایەتی شکاندنیمان نەبووە.. هێزێکی تاریك، عەقڵێکی پووچ، پەیوەندییەکی دۆگما و بۆگەن بیرکردنەوە و ڕەفتارمانی ئاراستەکردووە و دەکات، جورئەتی نەفرەت لێکردن و تووڕ هەڵدانیمان نەکردووە.. ئەو نهێنیانەی جار ناجارێ، ئەو ڕازانەی تاو ناتاوێ، بە ترس و شەرم و نیوەچڵیەوە، گوایە ئاشکرایان دەکەین و دەیاندرکێنین، ئەو وەهمانەن هێندەی سێبەری ترس و تارمایی بەکۆیلەکردنن، نیو هێندە نهێنی قووڵ و ڕازی شاراوەنین، کە پەی بە کۆد و مەغزاکانیان نەبەین، کەچی بەردەوام واین لە خولگەیاندا دەخولێینەوە و تەنها لەبەرئەوەی چاوترسێن و رووشکێن کراوین، ناتوانین قفڵی دەممان بشکێنین و پڕ بە گەرووی حەسرەتەکانمان هاواربکەین و بەڕوویاندا بتەقینەوە. ئەگینا لە سادەترین گوتن و مانادا، ئەو بەناو نهێنیانە سیحری کولتور و دابونەریت، تەلیسمی ئایین و سیاسەتن، کە بەردەوام لە مرۆڤبوونیان خستووین و سامی ئەوەیان لا دروست کردووین، کە نەوێرین بەدوای شوناس و بوونی مرۆیی خۆمان بگەڕێین و پرسیار بکەین!

ئەگەر ئەوانەی بەر لە ئێمە، ئەوانی پێش ئەوانیش بەشداربووبن لە بەرهەمهێنان و تەنینی تەلبەندی ئەو وەهمانە، ئەوا ئێمەش، ترس و شەرم و نەوێری خودی خۆشمان لە پاراستن و تۆخکردنەوەی سێبەر و تارماییەکانیان بەشدار و بەرپرسیارین. قەدەر و چوارچێوەیەك، کە دوور و نزیك، کەم و زۆر خزمەت بە بوونی مرۆییانەمان ناکات، لەوێ ڕۆژێوە تاکو ئەمڕۆ کەرامەتمان دەڕوشێنن و لە ماناکانی ژیان و جوانیەکانی داماندەدۆشن، قەدەر و تەلبەندەکانی (بڤە و عەیبە و حەرامە)، تەلبەندگەلێك کە لە بەکۆیلەکردنی زیاتر، ژیانێکی جوان و شیاو و پڕ ماناترمان پێ ڕەوا نابینن.. ئیدی حیکمەت لە قبوڵکردنیان چییە؟ ترس لە شکاندنیان لە کوێیە؟!

((شاملۆ))ی شاعیر و مرۆڤ لە شوێنێکدا دەڵێ: ((ڕۆژگارێکی سەیرە گوڵم، دێن بۆن بەدەمتەوە دەکەن، نەبا ڕۆژێ وتبێتت خۆشم دەوێی...))، بەڕاست مافی ئەوەمان نییە، ئەگەر جورئەتی گومانیش نەکەین، هەر هیچ نەبێ لە خۆمان بپرسین، ئەوان کێن؟ ئەوانە چین؟ کێ ئەو مافەی پێداون وەك سێبەر بەدوامانەوە بن؟ بۆ دەبێ بترسین، لە کێ شەرم بکەین، ئەگەر بپرسین: ئەوە چ دۆزەخێکە لە دەرەوەی بوون و ئیرادەی خۆت، کەسێك – هێزێك- کایەیەك بێت و فەرمانت بەسەربکات ئەوەبێت، کە ئەو دەیەوێت؟ ئەوە چ گاڵتەجاڕییەکە لە سەرووی سەروەری و مرۆیی خۆت، بەناوی کولتور و نەریت و ئایین و سیاسەت و بەبێ ویستی خۆت بێن و پێت بڵێن:وابدوێ، وا دانیشە، وابخۆ، وا بڕۆ، وا بپۆشە، وا و وا و....؟!

ئیتر حیکمەت لە دەستەپاچەیی و دۆشدامانمان لە چی دایە؟ بوون و مانەوەمان چ بەها و مانەیەکی هەیە، کە هیچ کامێکمان خۆمان نین و سێبەری ئەوانیترین؟ ئەوە نییە بۆن بەدەممانەوە دەکەن، کە نەك چی دەڵێین و چیمان گوتووە، بەڵکو چیمان خواردووە و خواردۆتەوە.. ئەوە نییە دەیانەوێ بزانن چ خەونێ دەبینین، خەیاڵی چی دەکەین، دڵمان چی و کێ دەخوازێ، بۆن و ئارەزووی چ ڕەنگێك دەکەین و چۆنە و چی دەپۆشین و... هتد؟!

ئەو حەکیم و واعیز و وەلی و بوونەوەر عەنتیکانەش، کە گوایە کلیلی بوون و چارەنووسمانیان لە دەستە، بەرەنگ و روخسار و بەرگ و ماسکی جیاواز خۆیانمان نیشان دەدەن، بە ریتم و ئاوازی بەرز و نزم.. زبر و نەرم، فەرمان و ئامۆژگارییەکانیان بە گوێچکەماندا دەچرپێنن.. لە شوێنکاتی جیاواز و بە گوتاری هەمە ناو و هەمە رەنگی کولتور و نەریت و ئایین و سیاسەت دەردەکەون و بە گوێرەی پێگە و وەزیفەی کۆمەڵایەتی و رۆحی و سیاسییان، جارێك بەناوی باوك و ڕیش سپی و پیاوماقوڵ.. تاوێك بەناوی مامۆستا و مورشید و مەلا و شێخ و سەید و وەجاخزادە.. ساتێکیش بەناوی سەرکردە و فەرماندە و عەرەب وتەنی (وهلم جرا!!)، حوکمە کوێر و سەیر و سەمەرەکانی (عەیبە و حەرامە و بڤە)مان بەسەردا دەبەشنەوە.

تۆ سەیری ئەو هەموو عەشقە ناکامە بکە، بڕوانە ئەو زیندانە زۆر و زەوەندەی ویست و ئارەزووە مرۆییەکانی کائینەکانی ئەم سەرزەمینە، سەرنج بدە هەموو ئەو خەونانەی بە کۆرپەیی سەریان بڕاوە، تەماشای ئەو قوربانیانە بکە، کە مافی سەرەتایی و ساکاری مرۆڤ بوون و خودبوونیان لێ زەوت کراوە.. بە ویژدانەوە گوێ بۆ نزای پەپوولەیەك رابگرە، کە شەرم دەکات باس لە قوربانی بوونی خۆی بکات، دەترسێت و بەگومانە پەنجە بۆ جەللاد و بکوژی خەونە مرۆییەکانی درێژ بکات، تا دەگاتە ئەو ئاستە بێهوودەیی و گومانکردنەی، ترسی لەوە هەیە هەرچی بوونەوەری دەوروبەریەتی دڵیان لە بەرامبەریدا بێتە بەرد!!
چ کارەساتێکە بتکوژن و بواری دوا قسەت نەدەن؟ چ خەراباتێکە بتکوژن و دەرفەتی دوا وەسیەت نەدەن؟ چ دۆزەخێکە، مرۆڤێك لەناو هوتافەکانی کولتور و ئایین و سیاسەت.. بەو پەڕی یەئسەوە، بەو پەڕی ترس و نزاوە بڵێ: دەمەوێ بژیم؟!
((باوکی)) ئەو قوربانیەی، کە لە ژمارە (4)ی ((کۆوار)دا، نهێنی شەوێك بە ترس و شەرم و دڵەڕاوکێ و تکا و پاڕانەوە دەگێڕێتەوە، جەللادێکە لەو کائینە عەجیبانەی ناومان بردن، کە پێیان وایە هێز و حیکمەتێك... بەها و نۆرمی کۆمەڵایەتی، رۆحی خواوەند، موعجیزەی خەبات لە پشتی گوتار و رەفتارەکانیانە، تاکو مرۆڤەکان وەك مێگەل لێ بخوڕن و کائینە گوناهەکانیش.. مرۆڤە بەدبەخت و قوربانیەکانی نێو ئەو مێگەڵەش (بەتێڕوانینی ئەوان!).. من و تۆ و ئەم و ئەو و ئەوان و ئێمە و هەموومان، شوکرانەی کۆیلەیی و گوێڕایەڵی و لە مرۆڤ خستنمان بکەین!!
تۆی قوربانی؟ نەك رێگایەکی نەگونجاوت نەگرتۆتە بەر، کە دواقسەکانت دەنووسیت، بەڵکو پێویست دەکات هەر یەکێکمان چرکە ساتەکانی ناکامیمان یاداشت بکەین و ئەگەر لەنێو گەرووی تاریکیش بێت، بیگەیەنینە بەردەم نیگاکان، پێویست دەکات نووسینەکەی تۆ دوا نووسین نەبێت، تا هیچ نەبێت، لە رێگەیانەوە ئەو هێز و کایانە و هوتافەکانیان شەرمەزارکەین، تاکو پێیان بڵێین چیتر ئامادەیی گوێگرتنی وەعز و تەلقینەکانی ئێوەمان نەما، چیتر بە دەست جەهل وخوارفە و موژدە دۆزەخیەکانتان، جەستەمان هەپروون بە هەپروون مەکەن.. تاکو بەیەکەوە بە کۆرس بەسەریاندا هاواربکەین و پێیان بڵێین:
((ئەو دەرسەی
پێویستە فێری بین،
دەرسێکە سەبارەت بە ئەوین،
ئەوینێ
نەکۆت و نەمەرج و نە سنوور بناسێ)*
ئەوە بەتەنها نیت، ئەوە هەموومانین، کائینەکانی دەستبەستە و دەم کلۆمدراوی سایەی قەدەر و تەلبەندەکانی (عەیبە و حەرامە و بڤە) و هەر یەکێك بە خەونێکەوە.. بە خەیاڵێکەوە.. بە برینێکەوە.. بە هیوایەکەوە، وێڵی کلاوڕۆژنەیەکی رووناکی، تینووی هەناسەیەکی ژیانین و لە ژووانی ئاسۆیەکداین، تێیدا بوون و شوناسی مرۆیمان بدۆزینەوە..
لە نووسینی نامە مەکەوە، لە ریزکردنی رستە مرواریەکانی پەیڤ مەوەستە، هەموویان لەگەڵ شەپۆلێکی (با)دا بدە بەکەشکەلانی ئاسمان و تا دەگەنە (ماڵی خودا) بیاننێرە.. ماڵێك کە پڕیەتی لە پاکی و بەرائەت و راستگۆیی، ماڵێك تژی لە سۆز و میهر و بەخشندەیی، ماڵێك کە هەمیشە سێبەری بێنەوایان و قوربانیەکانی دەستی ئەوانەیە، کە بەناوی ئەو دەدوێن، ماڵێك کە هیچ بۆشاییەکی لەسەر زەوی و لەناو فەزا و لە توێی بەرگی کتێبەکاندا داگیرنەکردووە و تەنها و تەنها لەسەر زەمینی ویژداندا خۆی دەدۆزێتەوە..
تۆ بە تەنها بۆ پەردەی کچێنی مەگریە، ئەوە نییە حەشاماتێك لە مرۆڤ، دونیایەك لە خەڵقەندەی (خوا) لەم جوگرافیایە، لە سای ئەو سیحر و تەلیسمانە پەردەی مرۆڤبوونیان دۆڕاندووە.. پەردەی بوون و بەها و سەروەری.. پەردەی ژیان و هەناسەدان و زیندەگی!
ئێستاش سەروەختی ئەوە هاتووە، گوێ لە پاسەوانەکانیان نەگرین و لە نیگابانی و سانسۆر و سیخوڕی ئەوان نەترسین.. ئاخر ئەوان بەو ترسی نیگابانی، بەو وەهمی پاسەوانی، بەو چاوی خوێن تێنراوی پڕ رق و کینەیان، بەو دڵی بەرد و عەقڵی کوێر و ویژدانی خەوتوویان، بەو کابوس و دێوەزمەی نێو حیکایەت و ئەفسانەکانیان، دەیانەوێ پەردەکانی ئەم شانۆگەرییە تراژیدیە درێژ بکەنەوە.. ئیتر کاتی ئەوە هاتووە بێدەنگی ماڵئاوایی بکات.. شەرم و ترس بارگەکانیان تێك نێن، با نامەکەی تۆ رووی عەیبەیەکیان سپی کاتەوە و هاودەنگی هەموو ئەوانەش کە تنۆکێ ویژدانی مرۆییان ماوە، پەردەی بڤە و حەرامەکانین بدڕێنێ..
چش لەوەی تنۆکێك خوێن، تینوێتی زمانی لۆمە و شمشێری رق و گوللەی شێتیان تێر دەکات، کە دواجار رەنگی ئاڵی ئەو خوێنە، دێباجەی مانیفێستی مەرگی جەهل و خورافە و وەعز و تەلقینی باوکەکانی کولتور و ئایین وسیاسەت دەنەخشێنێ و شەفەقی رۆژێکی نوێ.. ژیانێکی نوێ و بەهای مرۆڤبوونی لێ دەردەکەوێ!

*ئەڤیننامە، حەمە سەعید حەسەن